

Veli-Pekka Järveläinen

Näkökohtia metsätalouden kannattavuudesta

Voiko tietty teoreettisesti perusteltu malli olla ainoa oikea kannattavuutta tai ylipäättänsä rationaalista taloudellista käyttäytymistä kuvaava malli metsätaloudessa? Näin voidaan kysyä, sillä usein väitetään tietyn ratkaisun olevan kiistatta ainoa oikea ja muiden harhaanjohtavia. Esimerkiksi käy metsäekonomiassa usein esitetty väite, että vain nettotulojen nykyarvon maksimointiin perustuva malli on ainoa taloudellisesti perusteltu metsätalouden kannattavuutta kuvaava ratkaisu.

Nettotulojen nykyarvon maksimointi ei kuitenkaan ole ainoa metsätalouden harjoittamisen taloudellinen kriteeri. Taloudellisesti rationaalista käyttäytymistä metsätaloudessa ei ole syytä rajata ainoastaan nettotulovirtojen nykyarvon maksimoimiseksi.

Nettotulojen nykyarvon laskentaan liittyy vakaavia tieto-opillisia ongelmia. Siinä täytyy olettaa, että metsätalouden tulot ja menot ”tiedetään” vuosikymmeniksi eteenpäin ja lisäksi, että laskentakorko on tunnettu. Molemmat oletukset ovat epärealistisia. Tästäkin syystä nettotulojen nykyarvon laskennallisten tulosten pitäminen ainoana oikeana metsätalouden kannattavuuden mittarina on harhaanjohtavaa. Malli on teoreettisena rakennelmana mielenkiintoinen, mutta sitä ei tiedetä, pitääkö se todellisuudessa paikkansa.

On tarpeen myös kysyä, onko nettotulojen nykyarvon maksimointi teoreettisessakaan mielessä ainoa oikea taloudellisesti rationaalisen käyttäytymisen kuvaus metsätaloudessa. Sen mukaan metsätalouden harjoittaja pitää kannattavana tilannetta, jossa nettotulovirta on mahdollisimman suuri tietyllä korkokannalla laskettuna. Poikkeukset netto-

tuloja maksimoivasta tulovirrasta (hakkuissa) ja kustannuksista (investoinnit) heikentäisivät siten aina kannattavuutta enemmän tai vähemmän. Kysymyksessä on ajatuskehikko, joka pakottaisi metsätalouden harjoittajan toimimaan vain tietyllä tavalla (rationaalisesti suhteessa nettotulojen nykyarvoon) ottamatta huomioon hänellä olevia muita taloudellisesti perusteltuja tavoitteita. Esimerkiksi äkillisten rahantarpeiden ilmaantuessa kehoitetaan mieluummin myymään koko metsä kuin poikkeamaan nettotulojen nykyarvon mukaisesta hakkuujärjestyksestä (Tahvonen 2013). Kriteerin orjallinen noudattaminen vie siten elämälle vieraisiin ratkaisuihin.

Tosiasia on, että metsätalouden harjoittajilla voi olla päätöksenteon perustana useita toisistaan poikkeavia taloudellisia tavoitteita. Taloudellisesti rationaalinen käyttäytyminen vaihtelee metsätalouden harjoittajan ominaispiirteistä riippuen. Varallisuustaso vaikuttaa metsätalouden kannattavuuteen (mahdollisuuksiin hakata ja investoida). Kysymys on varallisuuden mukaan vaihtelevista aikapreferensseistä (korkokannoista). Tässä suhteessa myös yksityistaloudellinen ja kansantaloudellinen metsätalouden kannattavuus eroavat usein toisistaan.

Toinen ominaispiirre, jolla on vaikutusta metsätalouden kannattavuuteen, on metsätalouden harjoittajan elinkaari (ikä). Elinkaaren alussa ja varsinkin sen keskivaiheilla päätöksenteon perusteena ja metsätalouden kannattavuuden kriteerinä voi hyvinkin olla nettotulojen nykyarvon maksimointi. Sitä vastoin vanhemmalla iällä korostuvat metsäomaisuuden maksimointiin kytkeytyvät tavoitteet muun muassa perinnön järjestelyn seurauksena. Metsätalouden

harjoittamisen kannattavuus on tällöin metsäomaisuuden maksimointia uuden omistajan tulevia investointitarpeita varten.

Metsätalouden harjoittamista kuvaavia erilaisia teoreettisia lähtökohtia, ja niin muodoin myös taloudellisesti rationaalista käyttäytymistä metsätaloudessa, on perusteellisesti käsitelty Seppo Vehkamäki (esim. 2006 ja 2008). On yllättävää, että Vehkamäen esitykset eivät ole saaneet juuri ollenkaan vastakaikua suomalaisessa metsäekonomisessa tutkimuksessa. Kysymys lienee siitä, että Vehkamäen tarkastelut ovat monipuolisia ja kokonaisvaltaisia, eivätkä ne tue metsäekonomisessa tutkimuksessa nykyisin vallitsevaa dogmaattista suuntausta.

Vehkamäki osoittaa, että nettotulojen nykyarvon laskentaan perustuva Faustmannilainen malli on ongelmallinen lähestymistapa metsätalouden ja sen kannattavuuden kuvauksessa. Siihen liittyy monia vaikeasti ratkaistavia epistemologisia ongelmia metsätalouden pitkäjänteisyyden ja kompleksisuuden vuoksi. On vaikea ennustaa tarkasteltavien prosessien alkutilaa ja kehitystä vuosikymmeniksi eteenpäin. Malliin liittyy myös taloudellisen kriteerin valinta, joka on pohjimmaltaan arvovalinta.

Olisi suotavaa, että metsäekonominen tutkimus avartuisi nykyisin vallitsevasta ”ainoasta oikeasta” lähestymistavasta ja tunnustaisi sen tieteelliset heikkoudet – niin metsätalouden kannattavuuden laskennassa kuin yleensä metsätalouden harjoittamisen kuvauksessa. Metsäekonomian tutkimuksen olisi tarpeellista enenevässä määrin soveltaa muita teoreettisia malleja kuten esimerkiksi metsätalouden luonteeseen soveltuvaa institutionaalista lähestymistapaa.

Kirjallisuus

- Tahvonen, O. 2013. Taloustieteen näkökulmia metsälaki-esitykseen. *Metsätieteen aikakauskirja* 1/2013: 97–99.
- Vehkamäki, S. 2006. Metsien käytön ja hyvän elämän murrosten vuorovaikutus. Vehkamäki, S (toim): *Metsät ja hyvä elämä. Monitieteinen tutkimusraportti*: 33–167. Metsäkustannus Oy.
- Vehkamäki, S. 2008. Rational Action in Forestry. Shashi Kant, Wolfgang Tzschupke, Jean-Luc Peyron and Hans A Jöbstl (eds): *Managerial Economics and Accounting in an Evolving Paradigm of Forest Management*: 15–36. Schriftenreihe der Hochschule für Forstwirtschaft Rottenburg.

■ Prof.Veli-Pekka Järveläinen
sähköposti vpjarvel@nic.fi